

місцевих бюджетів та посилення контролю, а також відповідальності за дотриманням бюджетного законодавства. Важливим завданням є створення інституційних умов для формування місцевих бюджетів, визначення концептуальних засад, стратегічних і тактичних цілей та завдань їх реформування відповідно до стратегії соціально-економічного розвитку країни [3, с.145]. Отже, необхідно вдосконалювати підходи щодо формування місцевих бюджетів для того, щоб забезпечити залежність соціально-економічного розвитку регіонів від його податкового потенціалу та економічного зростання.

Література:

1. Підхромний О. М., Журба О. Ю. Проблеми забезпечення та шляхи збільшення доходів місцевих бюджетів. *Молодий учений*. 2017. №10(50). С.996-1000.
2. Грушицька Г. Шляхи зміцнення дохідної бази місцевих бюджетів України. *Світ фінансів*. 2009. №2(19). С. 129-134.
3. Адаменко І. П. Пріоритетні шляхи удосконалення системи формування місцевих бюджетів в Україні. *Економічний вісник університету*. 2016. Вип.30(1). С.139-146.

Паращій Віталій Олегович

ст. гр. Ф-43, ТНЕУ

Науковий керівник – к.е.н. Дем'янюк А. В.

ПРОБЛЕМИ ЗРОСТАННЯ ДОХОДІВ БЮДЖЕТІВ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

В результаті реформи децентралізації збільшилися обсяги бюджетів тих сіл, селищ, міст, які вирішили об'єднатися в об'єднані територіальні громади (ОТГ). Зміни бюджетного законодавства, зокрема ті, що внесені до Бюджетного кодексу України, передбачають нові підходи до формування місцевих бюджетів з метою забезпечення бюджетної децентралізації в частині розмежування повноважень між центральним і місцевими органами влади щодо наповнення дохідної частини бюджету і фінансування видаткових повноважень [1].

Відповідно до встановлених змін доходи місцевих бюджетів України за I півріччя 2018 року зросли на 23,8% або на 20,7 млрд. грн у порівнянні з аналогічним періодом 2017 року [2]. Однак, не всі з утворених об'єднаних територіальних громад достатньо спроможні успішно виконувати свої нові обов'язки і зберігають високу залежність від фінансування з державного бюджету. Незадовільна система фінансового управління та відсутність стратегії розвитку громад призводить до

неефективного управління ресурсами на місцевому рівні та породжує можливості для непрозорої діяльності.

Згідно проведеної оцінки показників бюджетів 50 громад – партнерів Програми DOBRE (USAID) [3], що знаходяться у 7 областях (Тернопільська, Івано-Франківська, Дніпропетровська, Миколаївська, Харківська, Херсонська та Кіровоградська) встановлено, що близько 95% доходів бюджету становлять податкові надходження, проте доходи від неподаткових надходжень та доходи від операцій з капіталом майже відсутні. Як правило, найбільш вагома частка – податку з доходів фізичних осіб та єдиного податку або акцизний збір – становлять 65– 80% доходів бюджету ОТГ без урахування міжбюджетних трансфертів [4].

Величина надходжень від земельного податку та орендної плати за землю залежить від достовірності інформації про кількість земель, які передані в оренду, та землі, яка знаходиться у власності юридичних та фізичних осіб на території ОТГ. Під час проведення дослідження було виявлено, що у більшості випадків ОТГ не забезпечені відповідними планово-картографічними матеріалами, землевпорядною та містобудівною документацією, не розробляються генеральні плани, технічна документація щодо встановлення меж. Виконавчими органами ради всіх ОТГ ведеться реєстр договорів оренди земельних ділянок. Головною причиною вищезазначених проблем є те, що проведення значних обсягів землевпорядних робіт потребує відповідного фінансування, а через обмеженість фінансових ресурсів громади не мають можливості їх проводити. Виконавчі органи ОТГ володіють досить широким колом повноважень для здійснення впливу на управління фінансами громади, в тому числі в частині адміністрування доходів. Проте на практиці часто стається так, що відповідальні особи на рівні ОТГ або не володіють у повній мірі інформацією про власні повноваження, або ж законодавством не передбачено достатньо інструментів для можливості фактично реалізувати свої права у сфері управління фінансами ОТГ [4].

Стосовно адміністрування податкових надходжень бюджетів ОТГ усі повноваження щодо контролю за повнотою нарахування та сплати податків, дотримання інших норм чинного податкового законодавства належать виключно органам Державної фіскальної служби України (ДФС). Згідно зі статтею 41.4 Податкового кодексу України інші державні органи не мають права здійснювати перевірки своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати податків і зборів, у тому числі на запит правоохоронних органів [4, 5]. Отже, фактично виконавчі органи ОТГ лише отримують інформацію від органів Казначейства про суми сплачених податків, що зараховуються до бюджету відповідної ОТГ, без можливості здійснювати перевірки повноти сплати податкових платежів. Навіть коли представники місцевої влади володіють інформацією про

порушення під час нарахування та сплати податків, без залучення органів ДФС місцеві органи управління не можуть притягнути до відповідальності нечесних платників податків. При цьому Державна аудиторська служба України може притягнути керівництво ОТГ до відповідальності через недоотримані податки. За свідченнями фінансових спеціалістів та голів громад, досить часто представники ДФС співпрацюють з громадами у неофіційному форматі, інформація надається за усними зверненнями керівництва громад. Проте така практика не має системного характеру, і співпраця стосується переважно адміністрування податку на нерухоме майно [4].

Хоча в частині адміністрування власних неподаткових надходжень громади мають достатньо повноважень, проте у більшості громад вони знаходяться в межах 5-7% загального обсягу доходів бюджету. Основною причиною є недостатній рівень ефективності розпоряджатися майном громади та відсутність у більшості досліджуваних громад об'єктів, цікавих для потенційних інвесторів. Надходження від пайової участі у розвитку інфраструктури населеного пункту отримували менше половини досліджуваних ОТГ. Основною причиною є або відсутність проектів, які б дозволяли сплачувати даний збір, або застереження керівництва ОТГ «відлякати» потенційного інвестора додатковим платежем [4].

Аналіз формування бюджетів ОТГ, засвідчує, що міжбюджетні трансферти складають найбільшу частку доходів у більшості ОТГ [6]. Важливо зазначити, що з 2017 року зарплата вчителів шкіл зросла на 50 – 70%, тому у громад виникли проблеми з фінансуванням працівників закладів освіти. Ще однією проблемою в освітній сфері громад є формування кошторисів на забезпечення потреб закладів освіти. На практиці місцеві фінансові органи не проводять аналіз бюджетних запитів, і витрати бюджетів закладаються в залежності від доходів бюджету. Нечіткий план проведення медичної реформи на місцевому рівні (відсутність процедур формування госпітальних округів, передачі районних закладів до міст чи ОТГ) є додатковою перешкодою, щоб пере підпорядковувати медичні заклади з районного рівня під своє управління.

Важливо зазначити, що можливістю отримати кошти Державного фонду регіонального розвитку (ДФРР) скористалися тільки 30 громад (6 міських, 15 селищних та 9 сільських). Одними з головних причин є низька якість проектів та надання конкурсною комісією переваги проектам, які мають більшу частину співфінансування. Крім того, 18 липня 2018 року Кабінет Міністрів України вніс зміни до чинного порядку розподілу коштів ДФРР і збільшив пороги для проектів – тепер на конкурс можуть подаватися проекти, у яких загальна кошторисна вартість проектів будівництва (нове будівництво, реконструкція, реставрація, капітальний ремонт) складатиме не менше 5000 тис. грн, а для інших проектів — понад

1000 тис. грн. Така ситуація є проблемною для сільських ОТГ, оскільки їхня фінансова спроможність є нижчою від міських та селищних ОТГ, а потреба у додаткових ресурсах та залежність від міжбюджетних трансфертів вища.

Дослідження проблем фінансового управління в 50 ОТГ партнерах DOBRE дозволив виявити вади, притаманні більшості об'єднаних громад. Тому з метою зростання обсягів доходів бюджетів ОТГ доцільно [7] :

– вдосконалювати планові та стратегічні документи громад, місцевих програм;

– проводити роботу місцевій владі для підвищення прозорості та посилення участі населення в управлінні громадою;

– покращувати роботу у сфері адміністрування податкових та неподаткових надходжень;

– здійснювати оптимізацію видатків бюджетів;

– поглиблювати роботу з управління активами громади;

– здійснювати врегулювання закупівельної діяльності;

– будувати ефективну систему внутрішнього контролю.

Література:

1. Дем'янюк А. В. Формування місцевих бюджетів в умовах здійснення реформи децентралізації. *Економіка. Фінанси. Право*. 2016. №11. С.23 – 25.
2. Доходи місцевих бюджетів в 2018 році. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/9153> (дата звернення: 01.04.2019).
3. Проект Агентства США з міжнародного розвитку (USAID). URL: <https://donors.decentralization.gov.ua/project/dobre> (дата звернення: 01.04.2019).
4. Прихований клондайк: як розкрити потенціал бюджетів об'єднаних територіальних громад. URL: <https://voxukraine.org/uk/prihovaniy-klondajk-yak-rozkriti-potentsial-byudzhativ-ob-yednanih-teritorialnih-gromad/> (дата звернення: 01.04.2019).
5. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 01.04.2019).
6. Аналіз міжбюджетних трансфертів у 2018–2019 роках. URL: https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2018/10/2018-10-04-transfers_md-1.pdf (дата звернення: 02.04.2019).
7. Результати фінансового моніторингу громад програми USAID DOBRE. URL: <http://uacrisis.org/ua/67497-communities-and-finances-usaid-dobre> (дата звернення: 02.04.2019).